

Aluekeskusohjelman kulttuuriverkoston kartoitus LUOVIEN ALOJEN KESKUSTEN JA TILOJEN HANKKEISTA

Aluekeskusohjelman kulttuuriverkosto on alueiden välinen toimintafoorumi kulttuuri- ja luovan alan toimijoille, aluekehittäjille ja elinkeinoelämän edustajille. Verkosto tukee toimijoiden ja kehittäjien alueellista toimintaa. Kulttuuriverkoston tavoitteena on aluekeskusohjelman kansallisten tavoitteiden ja painopisteiden mukaisesti kehittää toimintamalleja aluekeskusten toimintaympäristön vetovoiman kehittämiseksi ja erityisesti luovien alojen yritystoiminnan edellytysten parantamiseksi. Verkoston tehtävänä on koota, dokumentoida ja välittää tietoa, kokemuksia ja hyviä käytäntöjä alueilta ja alueille.

Luovat alat, luova talous, on hitaasti mutta varmasti kasvattanut rooliaan viime vuosina alueiden kehittämisessä. Luovien alojen, kulttuurin ja aluekehittämisen yhdistämiseen pyrkiviä toimenpiteitä on toteutettu luova luokka -ajattelun hengessä. Kehittämistyön ohella myös tilakysymykset ovat nousset esiin: löytävätkö luovien alojen toimijat kattoa pänsä päälle, missä on heidän kotipesänsä?

Kulttuuriverkoston raportista *Alueelliset työpajat luovien alojenkehittäjille 2008* ilmenee, että alueiden kehittämistarpeisiin kuuluvat erilaiset tilahankkeet. Alueilla kaivataan erityisesti monipuolisia luovien alojen keskuksia, joiden toiminta perustuu yritysten ja muiden vapaiden toimijoiden aikaansaamaan kuhinaan. Perinteisten kulttuurilaitosten, esimerkiksi konserttisalien, rakentamista ei esitetä, vaan kulttuuritiloja toivotaan otettavaksi käyttöön luovan monialaisuuden näkökulmasta.

Kulttuuriverkosto kutsui koolle vuoden 2008 lopussa toimijoita, jotka edustavat luovien alojen keskusten ja tilojen hankkeita eri paikkakunnilla. Tilaisuudessa nousi esiin tarve kartoittaa, millaisia luovien alojen tilahankkeita on käynnissä valtakunnallisesti sekä miten yhteistyötä ja hyviä käytäntöjä voidaan edistää eri toimijoiden välillä.

Kulttuuriverkosto toimesta laadittiin touko-kesäkuun 2009 aikana kysely, jonka tarkoitus on kartoittaa käynnissä olevia luovien alojen tilahankkeita erityisesti verkostoon kuuluvilla alueilla. Tavoitteena on koota kansallisesti hankkeisiin liittyviä haasteita ja hyviä käytäntöjä. Kysely antaa pohjan työkalupakin kokoamiseen esimerkiksi rahoituspohjasta, kustannusrakenteista ja asiantuntijoista. Kysely toimitettiin 18:lle kulttuuriverkoston kuuluvalle alueelle, sekä joihinkin verkoston ulkopuolisiin tilahankkeisiin. Kartoitus toteutettiin sähköpostitse ja siinä kysyttiin mm. millaisesta tilasta on kyse, pinta-ala, toimijat, valmistumisajankohta, rahoitus, kustannusrakenteet ja taustaryhmä. Lisäksi kysyttiin, mikä hankkeessa on ollut erityisen haasteellista ja miten ongelmia/haasteita on ratkottu, onko kiinnostusta alueiden välisiin yhteishankkeisiin esimerkiksi esiselvitysten laatimisessa ja millaisia asiantuntijoita hankkeissa on käytetty.

Kartoituksen laadinnasta on vastannut kulttuuriverkoston koordinaattori Anu Perttunen. Sähköpostikyselyn yhteenvedon on laatinut harjoittelija Pekko Lindblom.

LUOVIEN ALOJEN KESKUKSET JA TILAT

Työkalupakki ja hyvät käytännöt

Haasteita

Poliittinen päätöksenteko koetaan osassa tapauksia hitaaksi mutta myös muuten hankalaksi. Päätöksenteko saattaa olla verkkaista, vaikka kuntapäätäjien sitouttaminen olisikin kunnossa. Joissain tapauksissa kuntapäätäjiä on ollut vaikea saada tilahankkeisiin mukaan.

Alueellinen vaikuttavuus tulee osoittaa selkeästi: on olennaista seurata tarkasti mm. organisaation partnereiden lukumääriä, vuokralaisten liikevaihtoja ja työllistämiseen liittyvää dataa. Alueellisessa vaikuttavuudessa ratkaisuna on keskittyminen olennaiseen; mistä ydintoiminto koostuu.

Tietoisuus luovien alojen ja kulttuurialan toiminnasta ja mahdollisuuksista on edelleen heikkoa: imagon kohottamista tarvitaan. Tilastotiedot liikevaihdosta ja työllistävästä vaikutuksesta ovat monien alojen osalta kovin olemattomat. Hyviä case-esimerkkejä tarvitaan lisää.

Toimintojen *käynnistämistä ei ole missään tapauksessa syytä kiirehtiä*.

Toiminnan kehittämisessä ja jatkuvuudessa ratkaisuna on ollut ihmisistä (ei hallinnosta) lähtevä toiminta, jossa ensimmäisenä askeleena on toiminnan ydinryhmän rekrytointi ja kokoaminen. Aikaa käynnistymisvaiheelle on varattava riittävästi, mutta toiminnan tulee mennä eteenpäin määrätietoisesti. Haasteena on löytää osaavat suunnittelutahot.

Mitä lähemmäksi tilahankkeen konkretisoituminen tulee, sitä skeptisemmiksi saattavat yhteistyötahot (kuten päättäjät) muuttua: riskit muuttuvat epäilyttävämmiksi hankkeen lähestyessä.

Suojelukohteiden rakennus- ja uudistamishankkeet on koettu joissain tapauksissa haasteellisiksi. Ympäristökeskuksilta on kuitenkin saatu hankerahoitusta ko. tilanteissa remontointia varten.

Monialaisten luovien alojen/kulttuurikeskusten eräänä haasteena on onnistua rakentamaan tilat ja palvelut *tarpeeksi houkutteleviksi nuorille yrityksille* ja miten saada *hiljainen tieto liikkumaan* toimijoiden kesken. Yhteisön kulttuurin rakentamisessa ratkaisuna ovat olleet säännöllisen toimintakalenterin toteuttaminen: yhteisön yhteiset tapaamiset, kehittämispäivät jne. Yhteinen kehittäminen avaa myös mahdollisuuksia yhteisille asiakasprojekteille.

Luovien alojen *yrittäjäyhteisöjen myynti- ja markkinointikanavien kehittäminen* koetaan haasteelliseksi. Erityisesti kustannustehokkuus, kuluttajien houkuttelemisen luotuihin myyntikanaviin ja myyntivolyymin järjeistäminen on asettanut uusia haasteita luovien alojen yrittäjyyttä tukeville organisaatioille.

Rahoitus, kustannusrakenteet ja taustaryhmä

Tilahankkeiden *rahoitusrakenne on poikkeuksetta monisektorista*. Yleensä kiinnitetään huomiota rahoituksen turvaamiseen mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen. Tämä toteutuu siten, että toiminta ei nojaa juurikaan hankerahoitukseen, vaan yksityisen sektorin ja toiminnan itsensä tuomiin tuottoihin.

Myös valmisteluhankkeita on rahoitettu monitahoisesti - kaupunkien, maakuntaliittojen ja yhdistysten tahoilta. Hankerahoitusta voidaan käyttää esiselvityksiin ja lyhyesti käynnistysvaiheessa. Julkisen tuen saaminen on joka tapauksessa ollut hankalaa. Kilpailutuksessa on käytetty onnistuneesti julkis-yksityisen kumppanuuden mallia (Public-Private Partnership).

Luovien alojen tilahankkeisiin tuntuu vaikuttavan *yleinen käsitys alan niukkaan tuottavuuteen*. Joissakin tapauksissa hankevalmistelussa on havaittu negatiivista suhtautumista luovien alojen "pikkusievää liiketoimintaa" kohtaan. Yleisesti ottaen luovien alojen tilojen haasteena on heikko tuottavuus tai jopa tappiollinen toiminta. Tähän haasteeseen pyritään vastaamaan rakentamalla *ennakkoon kumppanuuksia* siten, että mahdollista investointihanketta aloitettaessa on vuokralaissalkku rakennettu siten, että toiminta rakennuskohteessa voidaan järjestää. Vuokralaissalkun muodostamiseen pyritään esisopimusten avulla.

Haasteena on saada sopiva neliöhinta vuokrattaville tiloille. Suurin osa toimijoista on 1-2 hengen yrityksiä, joiden maksukyky on rajallinen.

Kiinteistöjen *omistaminen ja operatiivinen toiminta* sijoitetaan eri organisaatioihin. Maksimaalisen rahoitushyödyn kannalta kaupungit voisivat olla mukana kiinteistökannan omistuksessa. Vastaavaa rahoituksellista hyötyä ei ole operatiivisessa toiminnassa, joten siinä kaupungin rooli omistajana on toissijainen.

Paikalliset nuoret yrittäjät ovat osoittautuneet arvokkaiksi yhteistyökumppaneiksi. Valmisteluryhmässä tulee olla tärkeimpien sidosryhmien edustajat mukana ja tarkempi toiminnan suunnittelu osallistetaan laajasti.

Luovien alojen keskusten perustaminen liittyy laajemmin kaupunkikeskustan ja koko alueen kehittämiseen sekä *kulttuurisen kaupunki-imagon* rakentamiseen. Toiminta kytkeytyy myös perinteisen teollisuuden rakennemuutokseen.

Alueiden välinen yhteistyö

Yhteistyö koetaan kartoitukseen osallistuneiden keskuudessa positiiviseksi mahdollisuudeksi. Vastaajat painottavat kuitenkin vastavuoroisuuden merkitystä ja hyötyaspekteja omaan hankkeeseensa: mitä yhteistyö konkreettisesti sisältää ja mihin sillä pyritään. Yleensä ollaan kiinnostuneita jakamaan kokemuksia uusien toimintamallien käynnistämässä ja verkostojen kokoamisessa.

Alueellisuus ja paikallisuusnäkökulmat nousevat esiin: projektit ovat kovin tapauskohtaisia ja paikallinen historia on tärkeässä asemassa. Toimijoiden voimavarat asettavat rajoja yhteistyölle ja yhteistyön muodoille, mutta hyvät ja mahdollisimman konkreettiset viestintämateriaalit luovien alojen liiketoiminnasta ovat tarpeen.

ASiantuntijapankki

Toimintojen suunnittelua ja kehitystyötä sekä akustiikka-, arkkitehti-, insinööri- ja liiketoimintapalveluita:

Akustiikkakonsultti Akukon Oy / Henrik Möller
Architecture & Research Mia Bungers
Arkkitehtistudio M&Y
Arkkitehtitoimisto Riitta Ojala (Lappeenranta)
Crazy Town Oy / Mikko Markkanen
EventForum Oy, businesstapahtumatuotanto
Gearshift Group Oy (liiketoiminta)
Horwath GmbH Itävalta (alueen toiminnallinen konsepti)
Indean Enterprises Oy (tavoitela ja trendit)
Lahden Sibeliustalo/Antti Vihinen
Lähde Valmennus / Olli Leppänen ja Päivi Partanen
Petrasol (yrityspalvelut)
Posintra Oy (kehitys- ja esiselvitystyö)
Rakennuttajakonsultti ISS Proko Oy / Pekka Peltonen
Strategiakonsultti Creamentors Oy / Jari Palonen
TTY Edge laboratorio
Viestintäkonsultti Grafex Oy / Maarit Häkkinen
Villinikkarit Oy / Petrikki Tukiainen ja Tarja Nieminen

KYSELYYN VASTANNEET

PAIKKAKUNTA/ALUE	TAUSTAORGANISAATIO/HANKE	VASTAAJAT
Hämeenlinna	Fredrika Wetterhoff-säätiö	Hannele Yrjö-Koskinen
Jyväskylä, Kajaani, Vuokatti	Intotalo Kajaani /Vuokatti, CrazyTown yrittäjäyhteisöt	Olli Leppänen
Jyväskylä	Kulttuuritalli ry	Jari Hoffrén
Joensuu	Popkulttuurin uudisrakennus	Ilkka Pölonen
Joensuu/Pohjois-Karjala	Taitokortteli-hanke	Petra Kärnä
Kajaani	Intotalo	Olli Leppänen
Kotkan-Haminan seutu	Cursor Oy/"Kotkan kaapeli"	Noora Kiili
Kuopio	Mylly – Luovien toimialojen keskus	Niila Tamminen
Oulu	SOKkeli ry	Petri Sirviö
Oulu	Kulttuuripesula	Petri Sirviö
Pori	Visuaalinen keskus	Marko Mikkola, Päivi Setälä
Porvoo	Luova Länsiranta/Porvoon taidetehtas	Tove Hagman
Porvoo	Porvoon Taidetehtas/Posintra Oy	Susanne Dahlqvist
Rovaniemi	Rovaniemen Kehitys Oy	Paula Kähkönen, Elsi Malkki
Savonlinna	Savonlinnan Innovaatiokeskus Oy	Sari Nyrhinen
Seinäjäki	Rytmikorjaamo/Seinäjoen Teknologiakeskus Oy	Osku Ketola
Tampere	Luova Tampere-ohjelma/Luovien alojen keskus	Liina Kangas, Lasse Paananen
Turku	Luovan talouden keskus	Hannele Kaijalainen-Tommila, Juha Rantasaari Linda Blomqvist
Uusikaarlepyy (Pietarsaaren seutu)	Juthbacka Kulturcentrum/kulttuurikeskus	
Vaasa	Rockwerstas	Lasse Norrgård, Marko Perälä

